

Research

"شۆرش له خهباتى سهربه خۆيى كوردستاندا:

ماتهوزهى زانست و تهكنهلوژيا"

عهتا جهمالى

2024

3	پوخته
3	پیشهكى
4	دۆخى ئىستاي خهباتى كوردستان
4	ماتهوزهى زانست و تهكنهلۆژيا
5	گۆران له سۆنگهى ئابووريدا
7	بههيزکردنى پهيوهندييه نۆدهولهتیهکان و هیزی نهرم
8	گهشهپیدانی ناوخوايى و قازانجه کۆمهلايهتیهکانى
10	زالبوون بهسهر ئاستهنگيهکاندا
12	نهخشهرپى ستراتيجى
14	دهرئهنجام:

پوخته

ئەم بابەتە، بە وردبۆنەو لەسەر لایكەدانى زانست و تەكنەلۇژيا لە پلانى گەشەپەيدانى نىشتەمانيدا، ستراىتېژىكى نوى بۇ گەشتىن بە سەرۆەرى و سەربەخۇيى بۇ ھەرىمى كوردستان؛ دەخاتەرۆو. ئەم ستراىتېزىيەتە بە دووركەوتەو لە پىشتەستنى نەرىتىيە بە تەنیا رېئازە سەربازى و سىياسىيەكان، بانگەشە بۇ سوودوەرگرتن لە سەرمایەى مەوى بەرفراوانى كوردستان بە گشتى و ھەرىمى كوردستان دەكات. ئەمەش وەك رەھەندى سىيەم، بەتايىبەتى لە بوارە پىسپۇرىيە زانستى و تەكنەلۇژىيەكان لە ناوچۆ و لە ناو (دىاسپۇرا)شدا. وەرچەر خان بەرەو ئابوورىيەكى زانست بنەما، كە پىشت ئەستوورە بە پىشكەوتەكانى زانست و تەكنەلۇژيا، وەك بزۆنەرېكى سەرەكى بۇ فرەچەشكەردنى ئابوورى، كە دواچار بەرزكردنەو پەيوەندىيە نۆنەتەوئەيەكان و باشكەردنى ئاستى خۆشگوزەرانى كۆمەلگا دەخاتەو. وتارەكە باس لە ئاستەنگە چاوەروانكراوەكانى بەردەم ئەم گواستەوئەيە دەكات، وەك ئالىنگارىيە تەرخانكردنى سەرچاوە پىويستەكان، كۆچى ئەقلى و ئالۇزىيە جىۆپۆلەتيكىيەكان. ھەرۆەك نەخشە رېگايەكى ستراىتېژى گشتىگر، بۇ دەربازبوون لەو ئاستەنگىيانە پىشنىياز دەكات. ئەم نەخشە رېگايە بۇ ئەو دانراو، كە ھەرىمى كوردستان بەرەو خۆ جىگىركردن نەك تەنیا وەك ھەرىمىك، كە لەپىناوى سەرۆەرى و سەربەخۇيى خۆيدا خەبات دەكات، بەلكو وەك ناوەندىكى پىشكەوتەخاوانەى داھىنان و مۆدىرنىيە بەرەو پىشەو ھەنگا و بنىت. ئامانجى سەرەكى برىتىيە لەو ھەرىمى كوردستان بگات بە ئاستىك، كە وەك كۆمەلگەيەكى ئايندەبين، تەيار بە سەربەخۇيى و پشكووتن لەرېگە پەپەرەوكردنى ستراىتېژى زانست و تەكنەلۇژياو پىيگات و دەربكەوئە.

پىشەكى

ھەولى سەربەخۇيى كوردستان لە مۆژوودا، رەگ و پىشەى لە ستراىتېژى سىياسى و سەربازىدا داکوتاو. لەچارچۆو ھىھانى ھاوچەرەخدا، كە خالە بەھىزە ئابوورى و تەكنەلۇژىيەكان لە پىناسەكردنى كاريگەرى و پىنگەى نەتەوئەيەكدا گرنگن، بۇ ھەرىمى كوردستان دەپىتە زەرۆورەتيك كە ئاراستەيەكى ستراىتېژى نوى، ھاوشانى ستراىتېزىيە سىياسى و سەربازىيەكانى بگىرئەبەر. ئەم نووسىنە بانگەشە بۇ گۆرانكارىيەكى بەرچاوە لە بزووتەوئەى سەربەخۇيى كوردستاندا دەكات، پىشنىيازى يەكگرتن و كەلگەرگرتن لە پىشكەوتەكانى زانست و تەكنەلۇژيا دەكات. ئەم ئارگىۆمىنتە، بە سوودوەرگرتن لە رەوتە ئابوورىيە جىھانىيەكان و شىكارىيە جىۆپۆلەتيكىيەكان، جەخت لەسەر ماتەوئەى ئابوورىيەكى زانست بنەما لە گەشەپەيدانى كۆمەلایەتى سىياسىدا دەكاتەو. گرنگىدان بە كەرتە سەركىيەكانى وەك تەكنەلۇژياى زانبارى، وزەى نوپووەو، و توپىزىنەو ھى پىشكەوتوو نەك تەنھا وەك جىگەرەوئەىكى ئابوورى، بەلكو دەتوانىت وەك ئامرازىك بۇ پىناسەكردنەو ھى ناسنامەى نۆنەتەوئەى ھەرىمى كوردستان و چەسپاندنى ھەولەكانى بۇ گەشتىن بە سەرۆەرى و سەربەخۇيى رۆل بگىرپت. ئەم ستراىتېزە كە رەگ و پىشەى لە بناغەى پراگماتىك و تىۆرىيەكاندا ھەيە، داھاتوويەك پىشنىيە دەكات، كە ئاراستەى ھەرىمى كوردستان بۇ سەربەخۇيى لە رېگەى داھىنانى فىكرى و پىشكەوتنى تەكنەلۇژىيەو بەھىزەر بىت.

دۆخى ئىستاي خهباتى كوردستان

خهباتى بهردهوامى كوردستان له پيناو ماف، دهسهلات، سهروهى و سهر به خۆييدا به پىگهئى ستراتيژيگهلى سياسى و سهر بازييه وه رهگيكي قوولئى له ميژووى رابردوو، تا ئىستاي ئيمه دا هه به و رۆلئى گرنگيان له روونكر دهنه وه و نه خشاندى ناسنامهى سياسى و نه ته وه يى كوردستاندا هه بووه. به لام تايبه ته مندىه كانى جيهانى نوئى، كه برىتين له بايه خمه ندى له راده به ده رى زانست و ته كنه لۆژيا و رهوتى خيرا و دايناميكي روو له گه شهى جيهان، زه روورتهى گونجاندى ستراتيژي خهباتى نه ته وه يى هه ريمى كوردستان له گه ل ئه م دۆخه نوئيه دا زه ق ده كاته وه.

ئاسوئى بزوتنه وه نه ته وه ييه كان به گه شه كردنى زانست، ته كنه لۆژيا و په يوه مندىه كان رووى له گۆرانه. ئه م په ره سه نده ش پيوستى به پيدا چوونه وه به سه ر ستراتيژه نه ريتيه كان هه به، بۆ ته وهى لانيكه م به ها و بايه خ و كاريگه ريه كانى خۆيان نه دۆرپن. هه رچى هه ريمى كوردستانه، پيشوازي له و گۆرانكارى يانه به ماناي وه رگرتنى شيوازه نوئيه كانه، به مه به ستى وه رگرتنى دوايين پيشكه وتنه كان و چوونه سه ر پىچكه ئى دنياى مۆديرن.

ئه م گۆرانكارى به، زياتر له وهى ره خه له هه وله كانى رابردوو بيت، وه لامى پراگماتيه بۆ پيداويستيه كانى دۆخى هه نوو كه يى جيهان. به گرتنه به رى ستراتيژيه تيك به ئاراسته ئى زانست و ته كنه لۆژيادا، ده توانيت خيرا ييه كى به رچاو به خهباتى سهر به خۆيى هه ريمى كوردستان به خشيت، به رفر او اتري بكات و پىگاگه لى نوئى بۆ گه شه و پيشقه چوون بكاته وه. ئه م گۆرانه ستراتيژيه به خۆگونجاندن له گه ل ئالۆزىه كانى سه ده ئى بيستويه ك، ده توانيت هه ريمى كوردستانى ئاينده يين دابريژيته وه، كه گرنگرين پيشكه وتنه كانى جيهانى مۆديرن بخاته خزمهت خهباتى خۆى، بۆ چه سپاندنى سهروه رى نه ته وه يى خۆى.

ماته وزه ئى زانست و ته كنه لۆژيا

ئه م قوناغه ئىستاي هه ريمى كوردستان به جورى كه، گه ر روو له زانست و ته كنه لۆژيا بكات ده توانيت قه له م بازى كى گه وه به بزوتنه وهى سهر به خۆيى خوازي خۆى بدات. له سه ر ده ميكد، كه به شدارى له م بوارانه سه ره كيترين بزوتنه ره كانى گه شه و پيشقه چوون، ماته وزه ئى مه زن و ده ستلي نه دراوى دياسپورا و ناوخۆى هه ريمى كوردستان و هه موو به شه كانى ترى كوردستان وه ك سه رچاو هه گه لى كى زۆر به رخ هه زمار ده كرين.

داها توويه ك يينه پيش چاوتان، كه كه رتى وه ئى هه ريمى كوردستان به هاوكارى پسپوراني ناوخۆ و ده ره وه و دياسپورا له بواره كانى وه ئى نوئيو وه گه شه ئى پيدراوه. ئه مه ده توانيت پشتيوانى ئابوورى هه ريمى كوردستان له نه ته وه بگۆرپت بۆ سه رچاو به رده وامه كانى وه و پىگاي به ره و ئابوورىه كى سه وزتر و گه شه سه ندووتر له بار بكات. به هه مان شيوه، پسپوران و دا هينه رانى كوردستانى له بواري ته كنه لۆژيادا له به رچاو بگرن، كه نه ره مه كا لا پيشكه وتووه كان و پىگه چاره ته كنه لۆژيه كان گه شه پى ده دن و هه ريمى كوردستان ده كه ن به ناوه ندى كى روو له گه شه ئى ته كنه لۆژى له ناوچه كه دا.

چەقى ئەم ئاسۆيە بەرەو داھاتوو، وەبەرھەتەنە لە پێگەياندن لە بوارەکانى STEM، زانست، تەکنەلۆژيا، ئەندازيارى و بىرکارى لە ھەرئىمى کوردستان. چونکە بە پەرەردەکردنى توانستە ناوڤيەکان و پێکھێنانى ئىنکۆباتۆرە تەکنەلۆژيەکان و سپۆنسەرکردنى توێژينەووە زانستىيەکان، دەتوانرێت گەشە بە کۆلتوورى داھيان بەدات. ئەم چەشنە لە چارەبەندەووە لەسەر فێرکارى لەپێناو داھيانکردنى بەرەووامى پسپۆران و شارەزايان، کە دەتوانن يارمەتيدەربن بۆ گەشەى ناوڤيى و جيهانى لە بوارى زانست و تەکنەلۆژيادا، بى ئەندازە گرنگە.

ھاوبەشەى ستراتيژى لەگەڵ کۆمپانيا نۆنەتەوہيەکانى بوارى تەکنۆلۆژيا و دامەزراروہ زانکۆيەکان دەتوانێت ئەم ئاسۆي پێشکەوتنە زووتر بەردەست بخت. ھاوکارى و ھاوبەشەى لەو چەشنە دەتوانێت پێشکەوتنى جۆراوچۆرى بوارى توێژينەووە و گەشەپێدان بکاتە ديارى بۆ ھەرئىمى کوردستان و بێتە بزوينەرى تازەگەرى و داھيان لە کەرەتە جياوازەکاندا، ھەرۆک پێگەى ھەرئىمى کوردستان لە ئاستى ناوچەيى و جيهانيدا بباتە ئاستى پێشکەوتوو ترەوہ.

ئەم لێکدانەى زانست و تەکنەلۆژيا لەگەڵ ستراتيژى سەرەخۆيى ھەرئىمى کوردستان، بەدلىيى شتى قوولترە لە تەنيا گۆرپنى تاکتيک، بەلکو ئەمە دەبێتە گۆرانيکى قوول و بنەمايى. ئەمەش نەک تەنيا دەتوانێت ناسنامەى ھەرئىمى کوردستان لە ھەرئىمىکەوہ، کە ھەولێ سەرەخۆيى و سەرۆھرى خۆي دەدات بەھيتر بکات، بەلکو تەنانەت دەتوانێت بېگەيەنیتە ئاستى يەکیک لە رپەرانى داھاتوو بوارى تازەگەرى و داھيان و گەشەى زانست. گۆرپنى مۆرکى ناسينەرى کوردستان لە "خەلک" يکەوہ کە تەنيا گيانى ھەيە بۆ بەرگرکردن لە خۆي لە مەيدانى شەردا، بۆ خەلک و ھەرئىمىکە ھەنگاوى گەرە بەرەو گەشەى زانست و تەکنەلۆژيا دەنن. جيا لەوہى، کە بێرادرە گرنگە بۆ راکيشانى سەرنجى سەرمایەگوزاريە نۆنەتەوہيەکان، دەتوانێت کەسايەتى و شکۆي تاک و بەکۆمەلێ مروفى کورد بپوژينیتەوہ.

بەکورتى، ھەنگاونان بەرەوپېرى زانست و تەکنەلۆژيا، قەلەمبازىکى بویرانە و مەزنە بەرەو داھاتووہک، کە لەویدا ھەرئىمى کوردستان يەکسان بێت بە زانستخوارى و تازەگەرى و توانای خوگونجاندن. ئەم ئاراستەيە نەک تەنيا گونجاوہ لەگەڵ رەوتى بەرەوپيچوونى جيهانيدا، بەلکو بوار بۆ ھەرئىمى کوردستانىکى خوڤگوزەران و سەرەخۆ و خاوەن سەرۆھرى نەتەوہيى دەرەخسپنیت.

گۆران لە سۆنگەى ئابووریدا

لە رەوتى بزووتنەوہى سەرەخۆيىخوارى و سەرۆھريخوارى ھەرئىمى کوردستاندا، لادانىکى ستراتيژى بەرەو ئابوورى پشەت ئەستوور بە زانست و تەکنەلۆژيا، رپگاکان بەرەو ئۆتۆنۆمى زياتر و کەمترکردنەوہى پشەت بەستووى بە دەولەتى ناوہندى و لە کۆتاييدا داھيان و سەرەخۆيى يەکجارەکى لەبارتر دەکات. پێکھاتەى ئابوورى ئىستا، کە سەرلەبەر ئابوورىيەکى نەوتىيە، بەتايەتى بەھۆى ناسەرۆھربوونى ھەرئىمى کوردستان بەسەر سەرچاوہ نەوتىيەکانى خۆيدا و ھەرۆھە مەرچەکانى پابەندى بە رپککەوتنەکان لەگەڵ دەولەتى ناوہنديدا، زۆر بەرتەسک و بېرپشتە. ھەر ئەمەش خۆي بەسە بۆ ئەوہى ھەول بۆ فرەچەشکردنى ئابوورى بێتە زەرۆرەتپکى حەتمى.

1. بههیزکردنی سهربهخۆیی ئابووری

گهشهپیدانی کهرتەکانی وهک وزه‌ی نوپۆوه، تهکنه‌لۆژیای زانیاری و بایۆتهکنه‌لۆژیا، ده‌توانن یارمه‌تی هه‌ریمی کوردستان بده‌ن بۆ ئه‌وه‌ی رێپه‌روی نوێ و سهربه‌خۆی سهرچاوه‌ی داهاات بخولقینیت. ئه‌م فره‌چه‌شنکردنه‌ ئابوورییه، نه‌ک ته‌نیا ئاستی به‌رگه‌گرته‌ی ئابووری به‌رز ده‌کاته‌وه، به‌لکو فاکته‌ریکی گرنگه‌ بۆ سهرکه‌وته‌نی هه‌ولەکانی چه‌سپاندنی سهره‌وه‌ری و سهربه‌خۆیی.

2. تێپه‌رانندی نه‌وت

هه‌نگاو به‌ره‌و ئابوورییه‌کی زانست بنه‌ما، سهرچاوه‌گه‌لی نوێی داهاات دیننه‌ ئاراوه، ئاستی زیانباری هه‌ریمی کوردستان له‌به‌رانه‌ر ناسه‌قامگیریه‌کانی بازاری جیهانی نه‌وت و ته‌نانه‌ت که‌لکاوهرۆ سیاسیه‌ ناوچه‌یه‌کان له‌ نه‌وت که‌متر ده‌کاته‌وه. ئه‌م گۆرانه‌ کلیلی خولقاندنی ئابوورییه‌کی خۆمالی و به‌هیزتره، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی جیا له‌وانه‌ که‌ باس کرا، ئاستی گرێدراوی هه‌ریمی کوردستان به‌ ده‌وله‌تی ناوه‌ندییه‌وه‌ زۆر که‌متر ده‌کاته‌وه‌ و هه‌لی به‌ چه‌ککردنی نه‌وت له‌ دژی به‌رزه‌وه‌ندییه‌ سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و نه‌ته‌وه‌یه‌کانی هه‌ریمی کوردستان تا ئاستیکی باش له‌ناو ده‌بات.

3. داھێنان و خولقاندنی ده‌رفه‌تی کار

چرپوونه‌وه‌ له‌ بواری داھێنان له‌ زانست و تهکنه‌لۆژیا، ده‌توانیت ده‌رگا به‌رووی گه‌شه‌ی کار، کاری ناوخۆیی و ستارتاپه‌کان بکاته‌وه‌ و ژینگه‌یه‌کی پڕ له‌ جووله‌ بخولقینیت، که‌ له‌ویدا هاوڵاتیانی هه‌ریمه‌که‌ به‌توانن سهربه‌خۆیانه‌ رپه‌وتی گه‌شه‌پیدانی ئابووری و پیشه‌خولقینی خۆیان ئاراسته‌ بکه‌ن.

4. یه‌کانگیری ئابووری جیهان

ئابووری زانست بنه‌ما، ده‌ستپاگه‌یشتن به‌ بازاره‌ جیهانییه‌کان له‌بارتر ده‌کات. بۆ هه‌ریمی کوردستان ئه‌مه‌ له‌لایه‌که‌وه‌ به‌مانای راکێشانی سه‌رمایه‌گوزاری ده‌ره‌کی و له‌لایه‌کی تره‌وه‌ به‌شداری له‌ پڕۆژه‌ زانستیه‌ ده‌ره‌کییه‌کاندا به‌پێی توانا ته‌کنیکی و زانستیه‌کان، به‌رزکردنه‌روه‌ی سهربه‌خۆیی ئابووری و پێگه‌ جیهانییه‌که‌یه‌تی.

5. گه‌شه‌پیدانی سه‌رمایه‌ی مرو‌یی

سه‌رمایه‌گوزاری له‌ پێگه‌یانندی بواره‌کانی STEM بۆ ته‌یارکردنی خه‌لکی هه‌ریمی کوردستان به‌ شاره‌زاییه‌ مۆدیرنه‌کان زۆر گرنگه‌. ئه‌مه‌ نه‌ک ته‌نیا په‌ره‌ به‌ ئابووری ناوخۆیی ده‌دات، به‌لکو هه‌ستی پشت به‌خۆ به‌ستن و تواناسازی له‌ ده‌ستی کاردا به‌هیزتر ده‌کات و رێژه‌ی پێویستی به‌ شاره‌زایی ده‌ره‌کی داده‌به‌زینیت.

6. گەشەى بەردەوام و درێزخایەن

هه‌نگاونان به‌ره‌و ئابووری زانست بنهما، هاوئاراسته‌یه له‌گه‌ڵ ئامانجه‌کانی به‌رده‌وامی جیهانی؛ که هه‌ر ئه‌وه‌ش ده‌توانی د‌ل‌نیایی به‌خشیت سه‌بارت به‌وه‌ی، گەشەى ئابووری هه‌رێمی کوردستان هاوسه‌نگه له‌گه‌ڵ پرسی ژینگه‌دا. دوا‌جار ئه‌مه ده‌توانیت له‌ داها‌توودا سه‌ربه‌خۆی هه‌رێمی کوردستان بکات به‌ زه‌رووره‌تیکی حه‌تمی به‌سه‌ر جیهانه‌وه.

به‌هێزکردنی په‌یوه‌ندییه نیوده‌وله‌تییه‌کان و هێزی نهرم

ئامیزکردنه‌وه بۆ زانست و ته‌کنه‌لۆژیا، ده‌توانی پێگه‌ی نیونه‌ته‌وه‌یی و هێزی نهرمی هه‌رێمی کوردستان، که توخمیکی سه‌ره‌کییه له‌ ژێپۆلیتیکی مۆدێرن‌دا، به‌ راده‌یه‌کی به‌رچاو به‌رز بکاته‌وه. ئه‌م گۆرانکارییه به‌رئه‌نجامی ئابووری گرنگ ده‌خاته‌وه و پوانینی جیهانی له‌سه‌ر هه‌رێمی کوردستان و شیوازی هه‌لسوکه‌وتی نیونه‌ته‌وه‌یی له‌گه‌ڵیدا سه‌رله‌نوێ رێک ده‌خاته‌وه.

1. گۆرینی وێنای نیونه‌ته‌وه‌یی له‌سه‌ر کوردستان

پێشقه‌چوون له‌ بواره‌کانی وزه‌ی نوێیۆوه، یان تازه‌گه‌رییه ته‌کنه‌لۆژییه‌کان ده‌توانن وێنه‌ی هه‌رێمی کوردستان به‌ره‌و هه‌رێمیکی پێشکه‌وتنخواز و تازه‌گه‌ر سه‌رله‌نوێ پێناسه‌ بکه‌نه‌وه. پێشقه‌چوونی له‌و چه‌شنه، هه‌رێمی کوردستان ده‌کاته‌ یه‌کیک له‌ ئه‌کته‌ره‌کانی پانتایی جیهانی له‌ داها‌توودا، که ئه‌مه بۆ راکێشانی سه‌رنج و پێزی نیونه‌ته‌وه‌یی، بۆ نه‌ته‌وه‌یه‌ک، که له‌پێناو دانێدانرا‌ن و سه‌ربه‌خۆیدا خه‌بات ده‌کات، زۆر گرنگ و چاره‌نوسسازه.

2. ده‌ستکه‌وته ته‌کنه‌لۆژییه‌کان وه‌ک سامانی دیپلۆماتیک

رۆلگێرانی هه‌رێمی کوردستان له‌ پێشخستنی زانست و ته‌کنه‌لۆژیا‌دا، ده‌توانرێت وه‌ک ئامرازێکی دیپلۆماتیک زۆر به‌هێز و کاریگه‌ر هه‌ژمار بک‌رێت. به‌شداریکردن له‌ کۆربه‌نده نیونه‌ته‌وه‌یییه ته‌کنه‌لۆژییه‌کان، به‌شدارێ له‌ توێژینه‌وه زانستییه جیهانییه‌کان و هاوکاری له‌گه‌ڵ دامه‌زراوه توێژینه‌وه‌یییه پێش‌ه‌وه‌کان‌دا، ده‌توانی هه‌رێمی کوردستان بکات به‌ ئه‌کته‌ریکی کاریگه‌ر له‌ کۆمه‌لگه‌ی زانستی جیهان‌دا. هه‌ر ئه‌مه‌ش ده‌توانیت هه‌م په‌یوه‌ندییه دیپلۆماتیکه‌کانی هه‌رێمی کوردستان به‌هێزتر بکات و هه‌م پشتیوانی له‌ پیرای سه‌ربه‌خۆی هه‌رێمی کوردستان به‌هێزتر بکات.

3. دامه‌زاندنی ئالیانی ئابووری و سیاسی

که‌رتیکی پ‌ر په‌وه‌نقه‌ی زانست و ته‌کنه‌لۆژی ده‌توانیت هۆکاریکی گرنگ بێت بۆ راکێشانی سه‌رمایه‌گوزاری ده‌ره‌کی و هه‌ر ئه‌م چه‌شنه په‌یوه‌ندییه ئابووریانه زۆربه‌ی جار ده‌بن به‌ بنه‌مای پشتیوانی سیاسی. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ندییه دیپلۆماتیکه‌کان زۆربه‌ی کات له‌ژێر کاریگه‌ری به‌رژه‌وه‌ندییه ئابوورییه‌کان‌دا گه‌شه ده‌کهن. ده‌رکه‌وتنی هه‌رێمی کوردستان وه‌ک ناوه‌ندیکی تازه‌گه‌ری زانستی، ده‌توانیت هاوبه‌ش و پشتیوانی ستراتیژی به‌ره‌و لای خۆی راکێشیت و ئامانجه سیاسییه‌کان بباته‌ پێشه‌وه.

4. بهر په پیدانی ئالوگۆری فهرههنگی و فیرکاری

هیزی نهرم له پښهنگی نوښهنگی له کولتور و فیرکاری بواری زانست و تهکنه لۆژیا دا به هیزی ده کریت. میوانداری له پرووداوه نیونه ته وه ییه کانی بواری تهکنه لۆژیا، پښکه شکردنی سکولارشیپ و هاو به شیکردن له پرۆژه توژی نه وه ییه کاند، ده توانیت پښه و پرووخساری ههریمی کوردستان به هیزتر بکات و بیته پردیکی تۆکمه بۆ هاوکاری و لیکتیگه یشتن له کۆمه لگه ی جیهانیدا.

5. پۆلی دیاسپۆرا

دیاسپۆرای کوردستان ده توانیت پۆلیکی سهرهکی له بهرزکردنه وه ی هیزی نهرمی ههریمی کوردستاندا بگپړیت. وهک بالیوژی کولتوروی تازه گهری و داهینان، ده توانن روانگه یه کی ئهرینی و کاریگهر سهارهت به پښقه چوون و خهون و خولیاکانی کوردستان به گشتی له ئاستی جیهاندا دروست بکه ن.

6. پږه ویکی ته ندروست و ئاشتیانه به ره و سهر به خۆی

تۆکمه کردنی هیزی نهرم له پښهنگی زانست و تهکنه لۆژیا وه، پږه ویکی ئاشتیانه و کاریگهر بۆ ههریمی کوردستان داده پږیت. کوردستان ده گه یه نیته ئاستیک که بتوانیت، تۆپکی گهره ی پشتیوانی له سهر بنه مای پږی دوولایه نه و بهرزه ونه دی هاو بهش پښکه ییت و بواریکی وا بره خسینیت که کۆمه لگه ی جیهانی وهک زهروره تیکی بهرزه ونه دی خولقین له پرسی سهر به خۆی کوردستان و خهونه مهزنه نه ته وه ییه کانی پروانیت.

گه شه پیدانی ناو خۆی و قازانجه کۆمه لایه تییه کانی

ههنگاوی ستراتیژیی ههریمی کوردستان به ره و زانست و تهکنه لۆژیا، بهرته نجامی زۆر فراوانتر و گهره تر له تهنیا بهرته نجامی ئابووری ده خانه وه و زۆر به قوولی کاریگهری داده نیت له سهر گه شه پیدانی ناو خۆی و بهرزکردنه وه ی ئاستی خۆشگوزهرانی کۆمه لایه تی. ئهم گۆرانکارییه ده توانیت وهک ده ستپیکی قوناغیکی نوی له پښکه وتن سهر بکریت، که سهر له بهری لایه نه ژیا رییه کانی کۆمه لگه ی ههریمی کوردستان ده گریته وه.

1. بهرزبوونه وه ی ئاستی کوالیتی ژیان

داهینان و تازه گهریه تهکنه لۆژییه کان ده توانن ئاستی چۆنییتی ژیان له سهرتاسه ری ههریمی کوردستان بهرز بکه نه وه. له بواری چاودږی ته ندروستیدا، ناساندنی ته نه لۆجیا پښکه وتووه کانی په یوه نیدار به پزیشکی و پزیشکی له دووره وه، ده توانن شیوازه کانی چاودږیکردنی نه خۆش بگۆرن و خزمه تگوزاری ته ندروستی به کوالیتییه کی بهرزوه، به تاییه تی بۆ ناوچه دووره دهسته کان بهرده ست بخت. له فیرکاریدا، پلاتفۆرمه فیرکارییه دیجیتالییه کان ده توانن ههم ئاستی ده ست پږاگه یشتن و ههم کوالیتی خۆیندن بهرز بکه نه وه، که له بهره کان پږ بکه نه وه و ده رفه تی نوی بۆ ههموو توږه کانی کۆمه لگه بره خسین.

2. شۆرش له پەروەردە و فیرکاریدا:

سەرمایه‌گوزاری بەرچاو له پەروەردە و فیرکاری زانست و تەکنەلۆژیدا بەردی بناغە ئێم ستراتیژییە. بەرزکردنەوهی ژێرخانە پەروەردەییەکان، گونجاندنی تەکنەلۆژیای پێشکەوتوو فیرکاری له پۆله‌کانی خوێندن و چارەوانەوه له‌سەر فیرکاری بواره‌کانی STEM، دەستی کاری شارەزا و پسپۆر بەرهم دێن. جەختکردنەوه له‌سەر پێگەیانندی بلیمه‌ته گەنجەکان، پشتگیری له توێژینه‌وه زانکۆییەکان و پەرەپێدان به پرۆگرامەکانی خوێندنی تایبەتمەند به زانست و تەکنەلۆژیا، بناغەیه‌کی تۆکمە دەبن بۆ گەشە‌ی بە‌رده‌وامی بیر و هزر له هەرێمی کوردستان.

3. تواناسازی کۆمه‌لایه‌تی له ڕێگه‌ی دەرڤه‌ته تەکنیکیه‌کان

پێشکەوتن له کەرته‌کانی زانست و تەکنەلۆژیدا دەتوانێت بێت هۆی تواناسازی کۆمه‌لایه‌تی، به‌تایبه‌تی بۆ گرووپ و توێژه‌ون و پەراوێزخراوه‌کان. پرۆژه‌گه‌لی تایبەت بۆ هاندانی ژنان و گەنجان له بواره تەکنیکیه‌کاندا وه‌ک کردنەوه‌ی خوله‌کانی پرۆگرام‌سازی، ئینکۆباتۆره تەکنەلۆژیەکان و بە‌نامه‌گه‌لی کارخولقینی، دەتوانن بیکاری هه‌تا ئاستیکی زۆر دابه‌زین و ئاستی له‌خوگرێ و یه‌کسانی کۆمه‌لایه‌تی به‌رز بکاته‌وه. ئێم پرۆگرامانه دەتوانن بینه هۆی سەر‌هه‌لدانی نه‌وه‌یه‌کی نوێ له‌ دا‌هێنه‌ران و ڕێبه‌رانی کوردستانی، که بتوانن له ئاستیکی په‌رگێرتدا کۆمه‌لگه‌ به‌هێز بکه‌ن.

4. پێشوازی له پرسى بە‌رده‌وامی ژی‌نگه‌یی

پا‌ه‌ندبوونی هەرێمی کوردستان به تەکنەلۆژیا بە‌رده‌وامه‌کان، وه‌ک وزه‌ی نوێ‌بووه و ژێرخانە سه‌وزه‌کان، دەتوانن پێشاندەری روانگه‌یه‌کی ئاینده‌یین بۆ گەشە‌پێدان له هەرێمی کوردستان بن. ئێم جەختکردنەوه‌یه له‌سەر بە‌رده‌وامی، نه‌ک ته‌نیا له سۆنگه‌ی ژی‌نگه‌یی‌ه‌وه به‌مانای هه‌لگرته‌ی به‌رپرسیاریتییه، به‌لکو له سۆنگه‌ی ئابووری‌ه‌وه به‌پاریکی ژیرانه‌یه و ده‌توانیت هەرێمی کوردستان وه‌ک پێشه‌نگیک له‌ بواری پاراستنی ژی‌نگه‌ له‌ ناوچه‌که‌دا بناسینیت.

5. پێگه‌یانندی کۆمه‌لگه‌یه‌کی خو‌راگر و سازگار

خو‌ چ‌ر‌کردن‌ه‌وه له‌سەر زانست و تەکنەلۆژیا، هەرێمی کوردستان بۆ تێپه‌راندنی ئاسانتر له ئالینگاری و ته‌نگه‌ژه جیهانییه‌کان ته‌یارتر ده‌کات. کۆمه‌لگه‌یه‌ک، که پشتی به‌ شاره‌زاییه تەکنەلۆژیەکان و زانست ئه‌ستووره، جگه له‌وه‌ی، که توانایی پاراستنی خو‌ی له به‌ران‌به‌ر گۆرانکارییه ئابوورییه‌کان هه‌تا گۆرانکارییه‌کانی که‌ش و هه‌وا زیاتره، هاوکات توانای خو‌گونجاندنی له‌ دۆخه تایبەتییه‌کاندا زیاتره. هه‌روه‌ک ده‌توانیت له‌ رووبه‌رووبوونه‌وه له‌گه‌ڵ ئاسته‌نگی و ئالینگارییه‌کاندا دەرڤه‌تی پشکووتن و گەشە‌کردنی زیاتریش بۆ خو‌ی بخولقینیت. به‌ واتایه‌کی تر ده‌توانیت قه‌یرانه‌کان بکاته دەرڤه‌ت بۆ به‌هێزترکردنی خو‌ی.

6. دامه‌زراندنی ناوه‌ندیکی دا‌هێنان

هەرێمی کوردستان ده‌توانیت به‌ پێگه‌یانندی کولتووریک، که ڕ‌ژ له‌ هزری ره‌خنه‌یی، تاقیکاری و چاره‌دۆزی بۆ پرسه‌کان ده‌گریت، بێت جهمسه‌ریکی ناوچه‌یی بۆ دا‌هێنان و نوێگه‌ری. دامه‌زراندنی پارکه تەکنەلۆژیەکان، تاقیگه‌کانی دا‌هێنان و فه‌زای هاوکاری و هاو‌پشتی، ده‌توانیت هاندەری دا‌هێنان و نوێگه‌ری بێت و هەرێمی کوردستان بباته ڕ‌ژه‌ی ناوه‌نده به‌رزە‌کانی تەکنەلۆژیا و تازه‌گه‌ریه‌وه.

7. به هيز كردنى شكۆى نه ته وه يى

له كۆتاييدا، ئەم گۆرانكارىيه ستراتيژىيه ده توانييت ناسنامه و شكۆ و غروورى نه ته وه يى به هيز بكات. به نمايش كردنى دهستكهوته كان له بواری زانست و تهكنه لۆژيا له ئاستى جيهانيادا، ههستى شانازى به خۆ كردن له نۆ خهلكى كوردستاندا بهرز ده بێته وه و نه ته وه يى كورد له دهورى روانگه يه كى هاوبهش سه بارهت به پيشقه چوون و مۆديرنى يه كانگير و يه كگرتوو دهكات.

زالبوون به سهر ئاستهنگىيه كاندا

هاوكات له گهڵ ئەوه يى ههريئى كوردستان قهلهمبارى گهوره يى خۆى به رهو پيشقه چوون له بواری زانست و تهكنه لۆژيادا دهستپيدهكات، ينگومان پوهبهرووى ههنديك ئاستهنگى و له مپهر ده بێته وه، كه پيوسته بۆ دلبابوون له سهر كهوتنى ئەم ستراتيژىيه پيوسته له بهر چاو بگيرين .

1. تهرخان كردنى سهرچاوه ستراتيژىيه كان

داين كردنى ئەمنيهت و ههروهها تهرخان كردنى ستراتيژىيه سهرچاوه كان زۆر گرنگ. ئەم نهك تهنيا سهرمايه گوزارىي دارايى ده گرێته وه، بهلكو به ماناي پهره پيدانى ئەو سياست و چارچوايه، كه پشتيوانى له داھێنانه زانستى و تهكنه لۆژىيه كان دهكهن. ههريئى كوردستان پيوسته گهلىك كه نالى جۆراو جۆر بۆ داين كردنى دارايى، وهك هاوبه شيكردنى نيوان كه رتى گشتى و كه رتى تايهت، يارمهتیه داراييه نيوده وه لتييه كان و سهرمايه گوزارىي كوردانى دياسپورا تاوتوي بكات. بهرپوه بردنى كاريگهري سهرچاوه كان له راستيدا كيلي سهر كهوتن و بهردهوامى پرژهه كانى دارشتنى ژرخانى تهكنه لۆژى و توانسته كانى توژينه وهن.

2. به رهنگارى له گهڵ پرسى كۆچى عهقله كان

پرسى كۆچى ئەقله كان، پرسى كى چهنده پوهنديه. بۆ چاره سهرى ئەم پرسه ههريئى كوردستان پيوسته گهلىك هۆكارى رازيكه بۆ مانه وه، يان گه پانه وه يى بليمه ته زانستىيه كان و كهسانى به توانا بخاته روو. پيشنياز كردنى مووچه يهك، كه بتوانيت ركا بهرى بكات له گهڵ مووچه يى ئەو كهسانه له شوينه كانى دهره وه يى ههريئى كوردستان. داين كردنى كه لويه ل و پيداويستىيه توژينه وه ييه پيشكهوتوو ه كان و ههروهها پهره رده كردنى كۆمه لگه يه كى زانستى پر جوو له و كارا ده توان به شيك له و هۆكاره رازيكه رانه بن. دۆزينه وه يى رپگه يى تايهت بۆ دۆزينه وه و په يوه نديگرتن له گهڵ دهسته شاره زاكانى دياسپورا و به شدارى پيكرديان له پرژه ناوخوييه كاندا ده توانيت يارمهتيدهر بێت بۆ كه مكر دهنه وه يى رپژه يى كۆچى ئەقله كان.

3. يه كانگير كردنى كه رته نه ريتى و مۆديرنه كان

دروست كردنى هاوسهنگى له نيوان ئەم گرنگى پيدانه نوپه به بواری زانست و تهكنه لۆژيا له گهڵ كه رته نه ريتىيه كاندا زۆر گرنگه. پيوسته دلبابىن له وه يى ئەم گۆرانكارىيه ده توانيت به شه كانى ترى ئابوورىي ههريئى كوردستان واته كشتوكال

و پيشه‌سازييه ده‌ستيه‌كان كاملاً ده‌كهن. هەر ئەم تەكنەلۆژيا مۆدێرنە بتوانیت بێتە ئامرازێك بۆ بەرزکردنەوه‌ی ئەو كەرتانە نەك ئەوه‌ی جیگایان بگرێتەوه‌. واتە یەك‌ئەنگیركیان بكات نەك بیانكاتە جیگەرەوه‌ی یەكتر.

4. هەلسەنگاندنی ئالۆزیه جیۆپۆلیتیکیه‌كان

راستییه‌کی حاشا هەلنەگره‌، كه له دووره‌دیمه‌نی هه‌ستیاری جیۆپۆلیتیکی خۆره‌ه‌لاتی ناوه‌راستدا، به‌رپۆه‌بردنی په‌یوه‌ندییه‌ نۆونه‌ته‌وه‌یه‌یه‌كان کارێکی یه‌كجار ورد و هه‌ستیاره‌. هه‌رێمی كوردستان پێویسته به‌ شێوازیکی ته‌واو دیپلۆماتیک به‌دواداچوون بۆ پێشكه‌وته‌نه‌کانی خۆی له‌بۆاری تەکنەلۆژیا‌دا بکات و دلناییت‌ه‌وه‌ له‌وه‌ی ناکۆکی و گرژیه‌كان له‌گه‌ڵ وڵاتانی دراوسێی خۆیدا - داگیرکەرە له‌مێژینه‌کانی هه‌رێمی كوردستان - زیاتر ناکات و هاوته‌ریب بێت له‌گه‌ڵ به‌رژه‌وه‌ندییه‌ به‌رفراوانتره‌ ناوچه‌یی و جیهانییه‌کاندا.

5. ژێرخان و په‌یوه‌ندیی دیجیتالی

دامه‌زراندنی ژێرخانه‌ فیزیكال و دیجیتاله‌كان بۆ ئابوورییه‌کی زانست بنهما، هه‌نگاوێکی به‌رز و گرنگه‌. ئەم کاره‌ نەك ته‌نیا پێویستی به‌ دامه‌زراندنی گه‌لیك تاقیگه‌ و پارکی تەکنەلۆژی و دامه‌زراوه‌ی په‌روه‌رده‌یی و فیرکاری هه‌یه‌، به‌لكو پێویستییه‌کی زۆری هه‌یه‌ به‌ په‌ره‌پێدان به‌ ژێرخانه‌ دیجیتالییه‌ پێویسته‌کانی وه‌ك ده‌ستراگه‌یه‌شتن به‌ ئینتێرنێتی به‌هێز و گرتنه‌به‌ری گه‌لیك هه‌نگاوی پێویست بۆ دا‌بنکردنی ئاسایشی سایبێری.

6. ریفۆرمی په‌روه‌رده‌یی و په‌ره‌پێدان به‌ بواره‌کانی شاره‌زایی و پسپۆری

نۆژه‌نکردنەوه‌ی سیستهمی په‌رورده‌ بۆ مه‌به‌ستی چ‌رپوونه‌وه‌ له‌سه‌ر په‌روه‌رده‌ و فیرکاریی بۆاری STEM پێداویستییه‌کی گرنگه‌. ئەم ریفۆرمه‌، په‌ره‌پێدان و فراوانکردنەوه‌ی پرۆگرامه‌کانی خوێندن، راهێنانی مامۆستایان و كه‌لكۆه‌رگرتن له‌ ئامرازه‌ تەکنەلۆژییه‌كان له‌ پۆله‌کانی وانه‌وته‌وه‌ ده‌گرێتەوه‌. هه‌رێمی كوردستان پێویسته به‌رنامه‌گه‌لی تایبەت بۆ په‌ره‌پێدانی به‌رده‌وامی شاره‌زایی و فیرکاری و فیرخوازی بۆ هه‌موو ته‌مه‌نێك و بۆ تاكه‌کانی كۆمه‌لگه‌ دا‌بن بکات. ئەمەش به‌و ئامانجه‌ی سیستهمی په‌روه‌رده‌ هاوته‌ریب له‌گه‌ڵ خه‌ونه‌کانی پێشكه‌وتن و گه‌شه‌ی تەکنەلۆژیا‌دا بجێته‌ پێشه‌وه‌.

7. په‌روه‌رده‌کردنی كۆلتووری دا‌هێنەری

په‌روه‌رده‌کردنی كۆلتووری دا‌هێنەری، خۆ به‌ مه‌ترسیدادان و هزری ره‌خنه‌یی پێداویستییه‌کی ژینه‌کییه‌ بۆ هه‌رێمی كوردستان. گۆڕانیکی كۆلتووریی له‌م چه‌شنه‌ ده‌شێت له‌ ڕینگه‌ی كه‌مپینه‌ سه‌رتاسه‌ری و نه‌ته‌وه‌یه‌یه‌كان، پێش‌ه‌ركێی دا‌هێنان و به‌رز نر‌خاندنی سه‌ركه‌وته‌نه‌کانی كوردان له‌ بۆاری زانست و تەکنەلۆژیا‌وه‌ هه‌نگاوی بۆ بن‌رێت.

8. پلان‌پێزی و حوكم‌پانی

له‌م ڕینگه‌یه‌دا حوكم‌پانییه‌کی به‌رپرسیارانه‌ و کاریگه‌ر و هه‌روه‌ها دا‌رشتنی پلان و سیاسه‌تگه‌لی پشتیوانی زۆر گرنگ. دا‌بن‌کردنی چوارچۆیه‌یه‌کی یاسایی، كه‌ پارێزگاری له‌ خاوه‌نداریتی مه‌عنه‌وی بکات، هاندەری کارخول‌قینی و به‌هاخول‌قینی بێت و تەکنەلۆژیا‌ نوێیه‌كان ڕێك‌بخات، یه‌كێكه‌ له‌ نیشانه‌کانی حوكم‌پانییه‌کی به‌رپرسیارانه‌ و کاریگه‌ر له‌م بواره‌دا.

نه خشه پى ستراتيژى

له پىناو بهرجهسته كردنى دووره ديمهنى ههريمى كوردستان بۆ مه بهستى گۆران به رهو كۆمه لگهيهكى زانست و تهكنه لوژياپه رهو، پيوستيمان به نه خشه رييهكى په رگير و ئاينده بين ههيه. ئهم گه لالهيه نهك تهنيا ههنگاوه يهك له دواى يهكه كانى ئهم ئامانجه ديارى دهكات بهلكو دلىايبهكى ئهوتۆ دهكات به دهستهوه، كه ههر كام له قۇناغه كان به شيوهيهكى مانادار دهتوانن يارمهتيدهر بن بۆ نزيكوونهوه له ئامانجه گشتيهكه، واتا سهروهري، سهربه خۆيى و ههروهها گهشه ي بهردهوامى ههريمى كوردستان.

يهكهه: گهشه پيدانى دامهزراوهيى و ژىرخانى

يهكهمين و گرنگترين ههنگاو، دامهزrandنى دامودهزگا و ژىرخانگهلى بههيزن بۆ زانست و تهكنه لوژيا، كه برىتين له بونىادنانى ناوهنگهلى پيشكهوتووى توژينهوه، پاركهكانى تهكنه لوژى و پيداويستيه پهروهردهيى و فيركارييه پسپورپيهكان. به ههمان ئه و پادهيهش خولقاندنى كهشيكى سياسىي لهبار بۆ هاندان و رپخوشكردن بۆ داهيتان پيوسته. پيوسته ههولبديت ئهم دامهزراوه نويايه به شيوهيهكى يهكپارچه و يهكانگير لهگه ل پيكهاته پهروهردهيى و ئابوورپيهكانى ههريمى كوردستاندا پيكهوه گري بدين بۆ ئهوهى دلىا بين له خولقانى مۆديلىكى تايهت ي گهشه ي په رگير و بهردهوام.

دووهه: هاوبه شيكردن و خولقاندنى تۆربه ندى جيهانى

هاوبه شيكردنى بههيز لهگه ل كۆمپانيا تهكنه لوژيه نيونه تهوهيهيهكان، زانكۆكان و دهزگا توژينه وهيهيهكان زۆر گرنگ. ئامانج لهم هاوبه شيكردانه، نهك تهنيا دهستپراگه يشتن به زانست و سه رچاوه گهلى بهردهستن، بهلكو ههول بۆ داينكردنى تهكنه لوژياگهلى هاوبهش بۆ دۆزينه وهى رپگاگهلى تايهت بۆ لابردنى ئاستهنگى و له مپه ره تايهت مه ندهكانى سه ر رپگه ي ههريمى كوردستان. دهستپيكردن به پروگرامگهلى جوراوجۆرى ئالۆگۆرى زانستى، پروژه گهلى توژينه وهى هاوبهش و داهيتان و تازه گهري هاوبهش، دهتوانيت ههريمى كوردستان وهك ياريزانيكى گرنگى بوارى زانست و تهكنه لوژيا بخانه سه ر نه خشه ي جيهانى.

سپيهه: ريفۆرمى په رگير له بوارى پهروهردهدا

گۆرپنى ئاسۆى پهروهردهيى بۆ وهپيشترخستنى پهروهرده له بوارى STEM زۆر گرنگه؛ ئهم گۆرپنه شتيكه زياتر له تهنيا گۆرپنى پروگرامهكانى خوئندن. له راستيدا بهرزكردنه وهى سيستماتيكى ژىرخانه پهروهرديهيهكان، ليكدان و به خزمهتگرتنى ئامرازه ديجهتالهكانى فيركارى، بههيزكردنى ههلهكانى توژينه وه و داهيتان ههر له ئاستى قوتابخانه وه و خو دلىا كردن له تهياربوونى راهينه ران و مامۆستايان بۆ ئاراسته كردنى قوتابيهيهكان لهم پيكهاته نوئيه پهروهرديهيهدا، به شيكن له و گۆرانه. جيا له وانهش پيوسته فيركارىي پيشه يى و تهكنيكى و ههروهها پروگرامگهلى پيوست بۆ فيربوون و خودگه شه پيدان بۆ هه موو ته مه نهكان له بوارى تهكنه لوژيادا به بهر فراوانى بخريته به دهستى خهلكى، بۆ ئهوهى هيژى كارى پيوست بۆ پيشهكانى داهاتوو ئاماده بكريت.

چوارەم: پەرورەدەکردنی کولتووری پېشەخولقینى و داھىيان

خولقاندی ژینگه‌یه‌کى پړ جووله، که له‌وېدا داھىيان و پېشەخولقینى گه‌شه بکات زو پيوسته. خولقاندی ژینگه‌یه‌کى وه‌ها نه‌ک ته‌نیا پشټیوانى و سپونسره دارايه‌کان بو دامه‌زراندنى ستارتاپه‌کان ده‌گرېته‌وه، به‌لکو ته‌وه دامه‌زراندنى ټينکوباتوره‌کان، خپراکه‌ره‌کان و پروگرامه‌کانى به‌ره‌مه‌پنانى راهبڼه‌ره‌کانه، که ده‌توانيت کارخولقینه گه‌نجه‌کان له قوناغه جوراوجوره‌کانى کار و بيزنسى خوياندا ناراسته و به‌روپېش ببات. خولقاندی ژینگه‌یه‌کى ياسايى و بازارگانى پشټیوان، يو پەرورەدەکردنى هم کولتووره گه‌لېک پيوسته.

پېنجه‌م: به‌شداربېټکردن و که‌لکوه‌رگرتن له دياسپوراي کوردستان

دياسپوراي کوردستان به‌و ته‌زموون و په‌يوه‌نديه فرچه‌شانه‌وه که هه‌يانه، له خوياندا سهرچاوه‌یه‌کى زور به‌نرخن. ده‌ستپېشخه‌رى بو هه‌لسوکه‌وت له‌گه‌ل دياسپورا پيوسته برى بېت له پلاتفورمى جوراوجور بو ټالوگورى زانست، په‌خساندى هه‌لى سهرمايه‌گوزارى بو سهرمايه‌گوزاره کورده‌کانى دياسپورا له بوارى ته‌کنه‌لوژيادا. هه‌روه‌ها پروژه‌گه‌ليکى هاوبه‌ش که تياياندا که‌لک له پسپورى و توره‌بنده جيهانيه‌کانى ته‌وان وه‌رېگرېت. هه‌نگاوېکى له‌مجوره ده‌توانيت رولې پردېکى به‌هېز له‌ته‌وان کوردستان و کوومه‌لگه‌ى نيونه‌ته‌وه‌ييدا بگيرېت و هه‌ستى په‌کانگيرى و هاوبه‌شېکردن له ئاستى جيهانيدي لاي هه‌رېمى کوردستان به‌هېز بکات.

شه‌شه‌م: ئامېزکردنه‌وه بو به‌رده‌وامى له هه‌ر قوناغېکدا

به‌رده‌وامى پيوسته کروکى سهره‌کى گه‌شه‌پېدانى ته‌کنه‌لوژى و پېشە‌سازى هه‌رېمى کوردستان بېت. ته‌مه به‌ماناي وه‌رگرتنى ته‌کنه‌لوژيا سه‌وزه‌کان، په‌ره‌پېدان به‌ شياوزه به‌رده‌وامه‌کان له هه‌موو پېشکه‌وته نه‌ويه‌کان و دلنبايونه‌وه له‌وه‌ى، گه‌شه‌ى ئابوورى به‌رېرسياره له‌به‌رانبه‌ر ژینگه و ته‌ركى پاراستنيدا. ته‌م پايه‌ندبوونه به به‌رده‌وامى نه‌ک ته‌نیا سهرچاوه و سامانه سروشتيه‌کانى هه‌رېمى کوردستان ده‌پارېزېت به‌لکو له‌و بواره‌دا ده‌يکاته پېشە‌نگى ژینگه‌دوستى و ژینگه‌پارېزى له ناوچه‌که‌دا.

هه‌هه‌م: ستراتيژى دايناميک و گونجاندى پلان و سياست

نه‌خشه‌رېگا پيوستى به‌ پلانى ورد و سازگار بوونه. به‌م شيوه‌يه ميکانيزمى چاوډېرى و هه‌لسه‌نگاندنى به‌رده‌وام بو مه‌به‌ستى هه‌لسه‌نگاندنى ئاست و جوړى کارېگه‌رى ده‌ستپېشخه‌رى زانستى و ته‌کنه‌لوژيه جوراوجوره‌کان، په‌کانگيربوون له‌گه‌ل ره‌وته ته‌کنه‌لوژيه جيهانيه‌کان، که به‌رده‌وام له‌ حالى گوراندا پيوسته له‌ ئارادا بن. ته‌م روانگه دايناميکيه دلنبايمان ده‌داتى سه‌باره‌ت به‌وه‌ى، کوردستان له‌ دووره‌ديمه‌نى جيهانيکدا، که به‌ خپرايى و به به‌رده‌وامى له‌ حالى گوراندايه، هه‌روا کارېگه‌ر و کارا ده‌مېنېته‌وه.

دەرئەنجام:

كوردستان كە لە خەباتىكى بەردەوام لەپێناو گەيشتن بە سەرورەى و سەربەخۆيى و بە ئاكامگەياندى چارەنووسى نەتەوەيى خۆيدا، كەوتۆتە قۇناغىكى زۆر ھەستيارەو. گۆرانكارى ستراتىژى بەرەو زانست و تەكنەلوژيا، ھەرەكەت لەم وتارەدا توتوى كرا، تەنیا بژاردەيەك نىيە، بەلكو زەرورەتىكى حەتمى و بى قەيد و مەرجە، بۆ خولقاندنى داھاتوويەكى سەربەخۆ و بەردەوام. ئەم تىروانىنە شتىكە لە سەرورە تىروانىنە نەريتىيەكانەو بۆ خەباتى سەربەخۆيى و مژدەى سەردەمىكى نوێى پىيە، كە لەویدا زانست، داھىنان و شارەزايى لە بوارە تەكنەلوژىيەكاندا دەبىتە بەردى بناغەى ناسنامە و گەشەپىدانى كوردستان.

گۆرانى پىشبينىكاراى ئابوورى ھەريى كوردستان لە سىستەمىكى پشت ئەستور بە نەوت بەرەو مۆدىللىكى زانست بنەما، قەلەمبازىكى بوپرانە بەرەو پشت بەخۆ بەستن و پۆلگىران لە يەكانگىرى جىھاندا. ئەمە ئەو پىگايە، كە مژدەى فرەجەشنى ئابوورى، بەھىزکردنى پەيوەندىيە نۆنەتەوەيەكان و پىشكەوتنى كۆمەلەيەتى پىيە. ھەريى كوردستان بە سەرمایەگوزارىکردن و وەبەرھىنان لە دامەزرراو پەرورەيەكان، ژىرخانەكان و ژىنگە و ئىكۆسىستەمى پىشتىوان بۆ داھىنان و پىشەخولقىنى، دەتوانىت ھەموو ماتەوزەى خۆى بۆ ئەو مەبەستە ئازاد بكات و ئاستەنگى و لەمپەرەكانى سەر پىگايى خۆى بكاتە مۆزايىكىك لە ھەل و دەرڤەت بۆ پىگەيشتن.

پەرژانە سەر لەمپەرەكان لەم پىگايەدا -لە تەرخانکردنى سەرچاوەكانەو ھەتا زالبوون بەسەر ئاستەنگى كۆچى ئەقلەكان و ھەلسوكەوت لە ئالۆزىيە جىوڤۆلىتىكەكاندا- پىويستى بە گرتەبەرى روانگەيەكى جىاواز و داينامىكىيە. ئەم نەخشەرى ستراتىژىيە دارپىژراو، بەشپۆەيەكى پەرگىر و بەرفراوان گەللەكراو، كە سەرنجى سەرەكى لەسەر بايەخى سازگارى و خۆگونجىنى بەردەوامە. ھاوبەشكىردنى دىاسپۆراى كوردستان و كۆمەلگەى جىھانى رۆلىكى سەرەكى دەگىرن لە خولقاندنى زانستى ھاوبەش و پىشقەچوونى ھاوبەشدا.

لە سۆنگەى روانىمانەو بۆ ئايندە، پەيامى ئەم وتارە و ئەم نەخشەپىيە رۆونە: ئامانجى سەربەخۆيى كوردستان بە ئاستىكى بەرجاو بە چوونە ناو بوارەكانى زانست و تەكنەلوژيا بەھىزتر دەبىت. ئەم سۆنگەيە، سۆنگەيەكى گەورەتر و فراوانترە لە تەنیا پىودانگە ئابوورىيەكان. ئەم نەخشەپىيە بۆ مەبەستى دروستکردنى كۆمەلگەيەكە كە ئايندەبىنە. داھىنەرە و دەتوانىت جىا لە پشت بەخۆ بەستن و خۆسەرورە و سەربەخۆ كردنى نەتەوەيى ئەم بەشەى كوردستان، يارمەتيدەرىكى بەھىز بىت لە رەوتى رۆو لە گەشەى كۆمەلگەى جىھاندا.